

tistii proletari culti (A művelt proletár művészek), *Asupra esteticeii metafizice si celei critice* (A metafizikai és a kritikai esztétikáról), *Cauza pesimizmului în literatură si viață* (A pessimizmus oka az irodalomban és az életben) stb.

Gherea művelt proletár művészeknek nevezi azokat a polgári írókat, akik társadalmilag a kispolgárságból származnak és anyagi helyzetük-nél, valamint a társadalmi fejlődéssel szemben elfoglalt álláspontjuknál fogva — tudatosan vagy ösztönösen — ellenkezésbe kerülnek az uralkodó rendszerrel. Ez az ellenkezés jelentkezhet a multba való menekülés (*Eminescu*), a keserű társadalmi kritika (*Caragiale*) vagy a szentimentális meghatottság (*Delavrancea*) formájában. Gherea szerint csak ez a réteg képes progresszív irodalmat teremteni, mindaddig, míg maguk a széles néptömegek nem emelkednek odáig, hogy az irodalmi termékeket élvezni tudják és maguk is alkossanak.

Gherea főérdeme nem ebben a legalább is vitatható elméletben rejlik, melynek terminológiája nyilvánvalóan hibás, hanem abban az igazán úttörő munkában, melyet a román irodalom jelenségeinek sok mesteri jellemzése által végzett. Megállapításainak olyan nagy átütő ereje van, hogy az akadémikus irodalomtudomány is kénytelen tekintetbe venni azokat. Eminescu, Cosbuc, Vlăhuta, Caragiale megértésének és helyes értékelésének elengedhetetlen eszközei még ma is Dobrogeanu Gherea tanulmányai.

A ploesti-i „restis“ talán azért is, mivel a napi politikában sosem lépett közvetlenül elő, noha a háború előtti román szociáldemokrácia vezetői minden fontos kérdésben kikérték véleményét, nagy tekintélynek örvendett még a nem szocialista haladó körökben is. Műve, ha nem is az aktuális vezetés, hanem a történelmi megértés szempontjából értékes és élő részét képezi az eredeti hozzájárulásokban oly' szegény román szocialista irodalomnak.

(Cluj)

Csehi Gyula

NÉPESEDÉSI SZAMADATOK ROMANIARÓL. Románia Európa leggyorsabban szaporodó lakosságú országai közé tartozik. Lakossága 1934 közepén még 18,919.713 volt, 1934 decemberében már 19 milliónál több. A lakosság növekedésénél a bevándorlás nem játszik szerepet, tekintve, hogy azt a kivándorlás fölösen ellensúlyozza. A szaporulat teljes egészében születéstöbblet eredménye. Az állami Központi Statisztikai Intézet (Institutul Central de Statistică) most közzé tett adatai szerint az utolsó öt évben a születések és halálozások száma a következőképp alakult:

	Születések száma	%	Halálozások száma	%	Születési többlet	%
1930	625.341	35.0	347.714	19.4	278.627	15.6
1931	607.130	33.4	380.251	20.9	226.879	12.5
1932	662.049	35.9	399.346	21.7	262.703	14.2
1933	597.621	32.0	348.085	18.7	249.536	13.3
1934	612.325	32.4	390.609	20.7	221.726	11.7

A Statisztikai Intézet magyarázata szerint a születések irányzata nemzetközi viszonylatban a legmagasabbak közé tartozik, de országos viszonylatban hanyatló tendenciát mutat. A látszólag kedvező születési számokkal szemben a halálozási arány nagysága tekintetében Románia az első helyen áll a nem-gyarmati országok között.

A születésitöbblet a világháború befejezése óta csupán 1927-ben volt még olyan alacsony, mint 1934-ben. Kézenfekvő tehát a születési és halálozási arány összefüggése a gazdasági viszonyokkal, illetve a gazda-

sági válság romániai szakaszaival, különösen ha tekintetbe vesszük, hogy a halálozási arány a legélesebb a falvakon (21.30 ezrelék, a városokban pedig 17.90 ezrelék) s hogy 1926—27, valamint 1933—34 igen gyenge mezőgazdasági évek. (1933-ban ugyan a mezőgazdasági termelés mennyiségileg kedvező, a hideg időjárás miatt azonban az ókirálysági és erdélyi lakosság főtápláléka, a kukorica nem érett meg s egyes vidékeken a kormány kénytelen volt ingyen kukorica-segéllyel közbelépni.)

Országgrészenként 1932—33-ra vonatkozó kimutatások szerint (Dr. I. Nemoianu adatai a *Revista Institutului Social Banat-Crisana* II. évf. 6—9. sz.) a születések száma 41.1 ‰-el a legnagyobb Dobrogeában, a legkisebb Crisanában (Arad, Bihor, Sălaj megyék) 26.0 ‰-el és a Bánátban 18.4 ‰-el. A halálozások száma a legnagyobb Moldovában (23.3 ‰) és Basarabiában (22.8 ‰), legalacsonyabb (18.8 ‰) Transylvániában és (18.9 ‰) a Banatban. A születéstöbblet (18.9 ‰) legnagyobb Dobrogeában, legkisebb Transylvániában (9.0 ‰), Crisanában (6.4 ‰) és a Bánátban (minusz 0.5 ‰). Ezek szerint a Bánát benszülött lakossága csökken. Kiderül még a fentiekből, hogy a születések, halálozások és a természetes szaporulatot képező születéstöbblet fordított arányban viszonylanak a szóbanforgó országrészek gazdasági, egészségügyi és kulturális fejlettségéhez. Minél fejlettebb az ország rész, annál kisebb a természetes szaporulata és ezt a csökkenést nem a halálozási arány növekvése, hanem a születések csökkenése okozza. Az alacsony születés-számú, gazdaságilag fejlett országrészekben az egyke-rendszer hódít. Különösen elterjedt a Bánátban s nemcsak a bánáti német, de a román és magyar parasztság körében is. Főoka a parasztgazdaságok további szétforgácsolásának megakadályozására irányuló törekvés. Ennek a törekvésnek tudható be, hogy a falusi lakosság házassági aránya a Bánátban a legkisebb, (6.7 ‰), s hogy a törvénytelen újszülöttek száma (19.4 ‰) itt a legnagyobb. (Idézett cikk.) — A csecsemőhalandóság különben Romániában igen magas:

1930-ban meghalt	109.955	1	éven	aluli	csecsemő,	vagyis	17.6%
1931-ben	109.041	„	„	„	„	„	18.0%
1932-ben	122.184	„	„	„	„	„	18.5%
1933-ban	102.765	„	„	„	„	„	17.4%
1934-ben	111.520	„	„	„	„	„	18.2%

A csecsemőhalandóság a Statisztikai Intézet megállapításai szerint minden európai országban csökken, egyedül Romániában növekszik. Legnagyobb mértékű ott, ahol a születések száma is a legmagasabb, Dobrogeában (21.5%), továbbá Bucovinában (20.6%) és Moldovában (19.9 ‰.) Legalacsonyabb Transylvániában (16.7 ‰.) Az egyébként alacsony halálozási statisztikájú Bánátban a csecsemőhalandóság igen nagy (19.2 ‰.)

A halálozások száma 1934-ben megközelítette a 400.000-t. A hivatalos statisztikai feldolgozások gondosan elkülönítették az elhárítható, időelőtti haláleseteket az elháríthatatlan (végelgyengüléssel) esetektől (bár a végelgyengülés korhatára a gazdasági és szociálpolitikai viszonyok függvénye.) A vizsgálatok kiterjedtek a járványos betegségek, himlő, vérhas, tifusz, továbbá a rák, tüdővész és öngyilkosság okozta halálesetek szaporodásának megállapítására is. A pellagra változatlanul adott. A tüdővész a városokban stagnál, a falvakon azonban lassan terjed. E sötét kép végső okai az ország kedvezőtlen gazdasági helyzetében gyökereznek. Javulás csak ebből az irányból volna várható. De a mai termelési viszonyok mellett, amidőn az ország összlakosságának 80 százaléka földművelő, de az összes gazdaságok 75.95 százaléka a megművelhető

területeknek mindössze 38.8 százalékát jelenti 2.25 hektár birtokátlaggal s amidőn a városi lakosság széles rétegeinek jövedelme mindinkább csökken, a demografiai viszonyok további javulása alig várható.

(Bucuresti)

Bálint István

A „MAGYAR UT“ SZEGÉNYLEGÉNYEI. A magyarországi fiatal értelmiség szószólói rostára kerültek, a hatalom rostájára, s csodálatoskép' éppen azok nem hulltak ki, akik a lehangosabbak voltak a reformok követelésében. Mindegyikük abban a hiszemben él, hogy az ő eszméit foglalta programba a megértő miniszterelnök s egészen természetesnek tartják, hogy társadalmi nézeteik megvalósításában „a segítséget onnan vegyék, ahonnan kapják“ (Illyés Gyula nyilatkozata a Brassói Lapok május 19-i számában.) Pedig a valóságban Gömbös csak ugyanazt a „kulturpolitikai“ lépést tette, amit annak idején Klebersberg Kunó gróf tett Babits, s az egész egykor „megtévelyedett“ Nyugat-gárda felé a kurzus első vulgáris hevületének lehülésekor. A jövő mutatja meg, hogy a Németh-Illyés-Nagy-Kodolányi-Tamási-féle együttesben is olyan mindvégig kitartó erkölcsi igazolóira talált-e az új gócpont köré kristályosodó mai magyar rendszer, mint amilyenek Babitsék voltak a „neonacionalista“ programnak.

Van azonban egy másik csoportja is a társadalmi elégedetlenségnek hangot adó fiatal íróknak, akik szabadcsapatok helyett templomi zászlók alatt énekelnek néha valóban szívvadító dalokat. Ezeknek az „aktiv ifjú katolikusoknak“ az átlendülése „a radikális ellenzékiiségből az uralkodó politikai csillagzatra“ (Magyar Ut, 1935 máj. 1.), amely már túlhaladja a Klebersberg-féle kulturkitűzéseket s valóságos társadalommentő kormányprogrammá szélesült, nem kevesebb diplomáciai munkát követelt, noha látszatra ezek közelebb estek a reakcióhoz. A valóságban sok vizet zavartak ezek is, s a körük felsorakozott ifjú gárda a latin liturgia-idézetek mögött, ha tétován és zagyván is, sokszor valósággal országfelforgató terveket érlelt magában.

Értékes fogás volt kétségkívül mindakét csoport a hatalom urai számára. Annál értékesebb, hogy olyan programhoz csatlakoztak ezek, amely az elméleti megalapozottságnak s a társadalmi komolyságnak látszatával sem rendelkezett ahhoz, hogy egymagában magához vonzza a nyugati kulturákon nevelkedett fiatal magyar elmék és tehetségek színét-javát. Annál értékesebb, hogy a hűségnyilatkozatok, amit senki sem várt, a fenntartás nélküli ragaszkodásról és hitről zengenek. Csak a kiindulópont változik az egyes csoportoknál. Van, aki a középkori sötétség káromlásával fut be az üdvezítő jászolba, míg Balla Borisz és Aradi Zsolték egyházi körmenetben teszik ugyanezt.

„Nekünk szent meggyőződésünk — írja *Balla Borisz a Magyarországról* ápr. 25-i számában — hogy Gömbös reformpolitikája az igazi szabadságot készíti elő, mégpedig nem csupán holmi elméleti vagy politikai szabadságot, hanem a szociális szabadságot is... Nekünk, az aktiv katolikus ifjúságnak feltétlenül melléje kell állnunk, hogy támogassuk... Ma a jó és tiszta erőknél kötelességük odaállani Gömbös mellé.“

Természetesen nem minden oldalról bókolt ily föltétlen elismeréssel a „valláserkölcsi“ alapon álló ifjúság. Akadtak, különben elég halk szavú ifjak, akik kellő számítások hiányában a Vezér nimbuszába is beletéptek. Akik ahelyett, hogy tisztán hagyták volna a terepet a kivezető út, a társadalmi megoldás megválasztására s meglegedtek volna azzal, hogy hitelt ébresszenek maguk iránt az elégedetlen ifjúságban, állást mertek foglalni magával a hivatalos Programmal szemben is. Akiket egyéni mellőzöttségük érzése egybefűzött a társadalmi elégedetlenséggel, amit már